

ÖZBEKİSTAN ÜLKE RAPORU

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

EKİM 2020

1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1.Künye.....	4
1.2.Coğrafi Konumu ve İklimi.....	4
1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	5
1.4. Siyasi ve İdari Yapı.....	5
1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	6
2.GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
2.1.Temel Ekonomik Göstergeler.....	6
2.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar	7
3. SEKTÖRLER.....	9
3.1.Tarım.....	9
3.1.1. Tohumculuk.....	12
3.1.2. Hayvancılık.....	14
3.1.3. Balıkçılık.....	15
3.1.4. Arıcılık.....	15
3.1.5.İpekçilik.....	15
3.2. Enerji.....	15
3.3. Sanayi.....	17
3.4. Madencilik.....	17
3.5. Turizm.....	18
3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Hizmetleri.....	18
3.7. Ulaştırma ve Telekomünikasyon.....	19
3.8. Bankacılık.....	19
4.TİCARET.....	20
4.1.Genel Durum.....	20
4.2.Türkiye ile Ticaret.....	23
4.2.1.Genel Durum.....	23

4.2.2. İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller.....	23
4.3. Tarifeler, Diğer Vergiler.....	24
4.4. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları.....	25
5. PAZAR DURUMU	26
5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yanları ile Fırsatlar ve Tehditler	26
5.2. Dağıtım Kanalları.....	27
5.3. Tüketici Tercihleri.....	27
5.4. İş Adamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	27
5.5. Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları	31
5.6. Covid-19 ile İlgili Gelişmeler.....	31

1.GENEL BİLGİLER

1.1.Künye

Resmi Adı	Özbekistan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Başkanlık Sistemi
Cumhurbaşkanı	Shavkat Miromonovich Mirziyoyev
Başbakan	Abdulla Aripov
Nüfus	32,9 milyon (2020)
Dil	Özbekçe (Resmi), Rusça, Tacikçe
Din	Müslüman % 88, Ortodoks % 9, Diğer %3
Etnik Yapı	Özbek %80, Rus %5,5, Tacik %5, Kazak %3, Karakalpak %2,5, Tatar %1,5, Diğer
Başkent	Taşkent
Sınır Komşuları:	Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan
Yüzölçümü	447.400 km ²
Başlıca şehirleri	Namangan,Fergana,Andican,Semerkans,Buhara,Hive,Hokand,Karşı, Ürgenç,Nukus
GSYİH (milyar \$)	58,9 (2019)
KBGSYİH (\$)	1.741(2019)
Büyüme Oranı (%)	%5,6 (2020)
Enflasyon Oranı	% 14,3(2019)
İşsizlik Oranı	% 5,8
Para Birimi	Özbekistan Somu(UZS) 1 TRY=1,316.74 UZS (2020 Eylül)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	ADB, CICA, CIS, EAPC, EBRD, ECO, FAO, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (ulusal komiteler), ICCT, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRC, ILO, IMF, Interpol, IOC, ISO, ITSO, ITU, MIGA, NAM, OIC, OPCW, OSCE, PFP, SCO, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNWTO, UPU, WCO, WFTU (NGOs), WHO, WIPO, WMO, WTO (gözlemci)

1.2.Coğrafi Konum ve İklim

Orta Asya'nın merkezinde bulunan Özbekistan'nın komşuları Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan olup yüzölçümü 447.400 km²'dir. Ülke güneybatıdaki Ceyhun (Amuderya) ile kuzeydoğudaki Seyhun (Sırderya) ırmakları arasında uzanan toprakların büyük bölümünü kapsar. Ülkenin kuzey ile güney ucu arası 925 km, doğu ile batı ucu arası 1.400 km olup, sınırlarının toplam uzunluğu 6.221 km'dir. 1936'da kurulan Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti ile birlikte Özbekistan, 13 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler : Andican, Buhara, Cizzah, Kaşkaderya, Namangan, Semerkant,

Surhanderya, Sirderya, Taşkent, Fergana, Harezmi ve Nevai bölgeleridir. Topraklarının yüzde 46'sı yaylak ve bozkırlardan ve yüzde 41'i de çöl ve diğer arazi tiplerinden oluşan Özbekistan'ın toplam kara alanlarının yüzde 3'ü orman ve koruluk, yüzde 10'u ise tarıma elverişlidir. Ekilebilir alanların yaklaşık yüzde 95'i ise sulanabilmektedir. Bu özelliği ile Özbekistan, Orta Asya cumhuriyetleri arasında en iyi sulu tarım yapılabilen ülke konumundadır.

Açık denizlere kıyısı olmayan Özbekistan'da şiddetli bir karasal iklim görülür. Ülke genelinde çok kurak denebilecek karasal iklim hakimdir. Ülkenin güney kısmı sıcak bir iklim etkisindeyken, kuzey kısmı daha soğuk geçer. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise sert ve soğuktur.

1.3. Doğal Kaynaklar ve Çevre

Özbekistan'da 100'den fazla maden çeşidi bulunmaktadır. Bunların başında; altın, bakır, gümüş, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri yeraltı kaynakları gelmektedir. Özbekistan'da en önemli maden kaynağı altın yataklarıdır. Özbekistan, altın madenleri bakımından dünyada dördüncü, altın üretiminde ise BDT ülkeleri içinde Rusya'dan sonra ikinci, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Altın yataklarının merkezi Nevai vilayetindeki Muruntov'dur. Burada 20 yıl önce altın bulunmuş ve işlenmeye başlanmıştır. Dünyada; Muruntov yatağı, açık usulde altın kazılan Endonezya'daki "Grosberg" yatağından sonra ikinci sıradadır. Taşkent sınırında Cizzah ve Namangan vilayetlerinde de altın maden yatakları vardır. Bu maden yatakları sayesinde Taşkent'e yakın Almalık şehri kurulmuş ve burası renkli metallerin işlendiği merkez haline gelmiştir. Ülkede bir diğer önemli doğal kaynak da bakırdır. Toplam bakır rezervleri 1.3 Milyon ton olarak hesaplanan Özbekistan, bu alanda dünyada onuncu sırada gelmektedir. Ülkede 40 yıl daha işletilebileceği öngörülen bakır, aynı zamanda ülkenin önemli ihracat kalemleri arasında yer almaktadır.

Dünyanın 7'nci büyük uranyum üreticisi ve 5'inci ihracatçısı olan Özbekistan'ın bilinen uranyum rezervleri ise 185.500 ton civarındadır. Özbekistan topraklarında çok miktarda tuz yatakları, alüminyum, mermer, granit, değerli taşlar ve inşaat malzemeleri hammaddesi vardır. Meşhur Gazdan mermer yatağı ülkede bulunmaktadır. Çakmak taşı, seramik, porselen mineralleri vardır. Siyah metallerden demir, manganez ve krom yatakları mevcut olup, bunları işlemek için Bekabad'da metalurji fabrikası kurulmuştur. Özbekistan'da çok miktarda manganez bulunan maden yatakları özellikle Dautaş, Kızılbayrak, Kaşkaderya sınır bölgelerinde yer almaktadır. Özbekistan sanayi üretiminde renkli metaller önemli yer tutmaktadır. Üretim, genel olarak altın, bakır ve ısıya dayanıklı metallerden oluşmaktadır. Çirçik şehrinde kurulan fabrikada volfram ve molibden üretimi gerçekleştirilmektedir.

1.4. Siyasi ve İdari Yapı

Demokratik sistemi yerleştirmek için çok partili sisteme geçilmesine yönelik olarak alternatif partilerin kurulması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Aralık 1994'de ilk çok partili demokratik seçimler yapılarak meclis oluşturulmuştur. 2004 yılında yapılan bir yasal düzenlemeyle, Özbekistan'da yasama organı olarak; Yüksek Meclis, 150 üyeli Yasama Meclisi ve 100 üyeli Senato olarak yeniden şekillendirilmiştir. Senatoya; Karakalpakistan Cumhuriyeti, Taşkent Şehri ve diğer 12 vilayetten 6'şar Senatör (toplam 84 senatör) seçilmekte, kalan 16 Senatör de Cumhurbaşkanı tarafından tayin edilmektedir. 150 kişilik Yasama Meclisi'nin 135 milletvekili için siyasi partilerden seçim sonucuna göre belirlenmektedir. Daha önce belirlenen 15 sandalye ise Özbekistan Ekoloji Hareketi'ne verilmiştir.

Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakan Yardımcıları, bakanlar ve devlet komitesi başkanlarından oluşur. Karakalpakistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkanı da Bakanlar Kurulu üyeleri arasında yer almaktadır. Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı ve Yüksek Meclis'e (Yasama Meclisi ve Senato) karşı sorumludur.

Bakanlar Kurulu, Başbakan, 7 Başbakan Yardımcısı, 15 Bakan ve 8 Komite Başkanından oluşmaktadır. 2016 yılında ülkenin ilk Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un vefatı sonrası yapılan seçimlerde 2003 yılından beri Başbakanlık görevini yürüten Şevket Mirziyoyev yeni Cumhurbaşkanı olarak seçilerek görevine başlamıştır.

1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı

Özbekistan, 34 milyona yaklaşan nüfusu, jeostratejik konumu, köklü tarihi, zengin kültürel değerleri ve ekonomik potansiyeliyle Orta Asya'nın kilit ülkesidir. Özbek nüfusu, Kırgız, Kazak, Türkmen ve Azeri nüfusunun toplamına yakındır. Nüfus artış hızı dikkate alındığında, 2050 yılında Özbek nüfusunun 50 milyona ulaşabileceği tahmin edilmektedir. Nüfusun büyük bölümü Fergana Bölgesinde yaşamakta olup, ülkenin güneyinde de nüfus yoğunken merkez ve çöllerde nüfusun yoğunluğu oldukça düşüktür. Nüfusun % 50,4'ü şehirlerde yaşamaktadır.

Genç bir nüfusa sahip olan Özbekistan nüfus büyüklüğü açısından BDT ülkeleri arasında Rusya ve Ukrayna'nın ardından üçüncü sırada, Orta Asya ülkeleri arasında birinci sıradadır. Nüfus yoğunluğu km² başına 62 kişidir. Nüfusun % 56,7'sini erkekler, % 43,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır.

2.GENEL EKONOMİK DURUM

2.1.Temel Ekonomik Göstergeler

Özbekistan, eski Sovyetler Birliği ülkeleri arasında 1990-1996 döneminde sanayi üretiminde reel artış sağlayan tek ülke olmuştur. Ancak Özbekistan, 1996 yılında ithal ikameci politika çerçevesinde döviz ve ithalat kontrolünü benimsemiştir. Özbek Hükümeti tarafından uygulanan bu politika IMF tarafından eleştirilmiş ve sonuç olarak 185 milyon dolarlık stand-by kredisi dondurulmuştur. Kasım 1996'da kabul edilen "Merkezleştirilmiş Döviz Meblağlarının Tüketim Malları İthalatı İçin Kullanılması Hakkında" 405 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, "konvertibilite" ile ilgili yeni düzenlemeler getirmiştir. Döviz işlemlerini geliştirerek, merkezleştirilmiş döviz meblağlarını daha verimli şekilde kullanmak ve Özbekistan iç pazarına düşük kaliteli malların girmesini engellemek amacıyla hazırlanan yasa, daha önceki yasalarla özel ve tüzel şahıslara tanınan Sum'u dövize çevirme hakkını sağlayan düzenlemeleri iptal etmiştir. 1996 yılında kurumsal piyasa reformları, milli ekonominin büyümesinde süreklileyici rol oynamaya başlamıştır. Küçük ve orta ölçekli firmaların gelişmesiyle birlikte büyük ölçekli şirketlerin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Halen büyük ölçekli şirketlerin hisseleri ihale yöntemiyle satılmaktadır. Mayıs 1998 tarihinde Özbek Hükümeti tarafından kabul edilen "Yabancı Yatırımlar Kanunu" ile ülkeye daha fazla yatırım çekilmesi amaçlanmıştır. Bu kanuna göre yabancı sermayeli şirketlere çeşitli vergi istisnaları ve sermaye malları için gümrük vergisi muafiyeti tanınmıştır. Söz konusu Kanun, 2005 yılında revize edilmiştir.

Başlıca İhraç Ürünleri : Kişisel temizlik ürünleri, ilaç, römork, plastik ürünleri, gıda işleme makineleri.

Başlıca İthal Ürünleri : Bakır, bakır alaşımları ve bakır ürünleri, levhalar, pamuk ipliği, işlenmemiş

çinko, petrol yağları, azotlu mineral veya gübreler, konserve sebze, altın, işlenmemiş kurşun, ipektir.
GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı(2018)

Tarım	14,9
Sanayi	21,8
Hizmetler	53,5

Kaynak:IMF

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020a	2021a
GSYİH(Cari Fiyatlar -SAGP- milyar \$)	211,11	229,2	245,68	261,48	282,31	303,32	310,74	338,97
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	7,18	7,45	6,09	4,46	5,4	5,6	1,8	7
Kişi Başına Düşen GSYİH'daki Değişim Oranı (Cari Fiyatlar-SAGP- %)	5,42	5,61	4,24	2,69	3,67	3,7	-0,15	5,21
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	9,08	8,46	8,82	13,88	17,52	14,53	12,61	10,61
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	2,22	-0,03	1,03	1,59	2,14	0,02	-3,31	-1,33
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	3,29	1,32	0,36	2,54	-7,13	-5,6	-9,43	-6,35

*Satın Alma Gücü Paritesi Kaynak: IMF, a: EIU tahmin

2.2.Doğrudan Yabancı Yatırımlar

2 Aralık 2008 tarihinde üretim amaçlı olarak, vergi muafiyetleri, özel gümrük rejimi, farklı tarifiedeki girdi avantajları getiren, Navoi Serbest Endüstri Ekonomik Bölgesi kurulması kararlaştırılmış ancak gelişmesi tam anlamıyla sağlanamamıştır. Bu bölgede yatırım yapmak isteyen yabancı firmalara 30 yıl süreyle faaliyet sürdürme izni verilmekte olup, bu sürede özel gümrük, yabancı para ve vergi rejimleri yanı sıra basitleştirilmiş işlem kolaylıkları sağlanmaktadır. Yatırımcılara arazi vergisi, varlık vergisi, gelir vergisi, altyapı geliştirme vergisi, tek vergi ödemesi, yol ve okul fonu katılım vergileri istisnaları uygulanmaktadır. Bu istisnaların süresi bölgede yatırım yapacak firmaların yatırım tutarlarına göre değişmektedir. Yatırım 3–10 milyon euro ise 7 yıl, 10–30 milyon euro ise 10 yıl ve 30 milyon eurodan

fazla ise 15 yıl süreyle uygulanmaktadır.Konuyla ilgili mevzuat ve diğer bilgiler Bölgenin <http://www.navoi-fiez.com/> Web adresinden alınabilmektedir. Bölgenin İdaresi Dış Ekonomik İlişkiler Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'na bağlıdır.

Dünya Bankası Doing Business Raporu'na göre Özbekistan, 190 ülke arasında 69. sırada yer almakta olup ortalama skoru yüz üzerinden 69,9'tür. İş yapma kolaylığına ilişkin alt kırımlar itibariyle Özbekistan sıralaması ve skorları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Doing Business	Uzbekistan Sıralama (190 ülke arasında) Skor (100 üzerinden)	Doing Business
İş kurma	8	96,2
İnşaat izni alma	132	61,7
Elektrik bağlama	36	86,9
Mülk kaydı	72	67,9
Kredi alma	67	65
Küçük yatırımcıyı koruma	37	70
Vergi ödemeleri	69	77,5
Dış ticaret yapma	152	58,2
Sözleşmelerin uygulanması	22	71,9
İflasın çözülmesi	100	43,5

Yabancılar Özbekistan'da Gayrimenkul edinme hakkına sahiptir. Gayrimenkulun fiyatı en az 600 mln SUM olmalıdır. Gayrimenkul fiyatının % 10'u miktarında devlet vergisi alınır.

Doğrudan yabancı yatırımı çeken ve aşağıda listelenen ürünlerde uzmanlaşmış işletmeler; yasal gelir vergisi, emlak vergisi, çevre ve sosyal altyapının geliştirilmesi vergisi, mikro şirketler ve küçük işletmeler için tek vergi ödemesi ve Cumhuriyet yol fonu zorunlu kesintilerinden muaftırlar:

- Radyo elektronik endüstrisinin ürünleri ve bilgisayarlar için bileşen üretimi.
- Hafif sanayi, bitmiş pamuk, yün ve karışımı kumaşların yanı sıra örme kumaşların imalatı; Hazır giyim eşyalarının, trikoların, çorapların ve tekstil tuhafiyelerinin imalatı; Deri imalatı, deri tuhafiyeler, ayakkabı endüstrisi.
- İpek endüstrisi: İpek kumaş imalatı ve bitmiş ipek ürünleri imalatı.
- Yapı malzemeleri endüstrisi
- Kanatlı eti ve yumurta sanayi üretimi.
- Gıda endüstrisi: Yerel işlenmiş hammaddelerden (alkollü, alkolsüz içecekler ve tütün ürünleri hariç) işlenmiş gıda ürünleri üretimi.
- Et ve süt endüstrisi: Bitmiş tipte et ve süt ürünleri, peynir ve tereyağı üretimi ile hayvansal iç organların işlenmesi için ürünler.
- Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve konserve edilmesi

- Kimya endüstrisi.
- Petrokimya endüstrisi
- Tıp endüstrisi, ayrıca veteriner ilaçları için ilaç üretimi
- Ambalaj malzemelerinin üretimi
- Alternatif enerji kaynakları çerçevesinde enerji santralleri yapımı.
- Kömür endüstrisi: Kömür zenginleştirme, Kömür briket üretimi, Kaya gazı endüstrisi
- Elektro ferroalyajların üretimi ve üretim amaçlı donanım.
- Makine mühendisliği ve metal işleme: Makine Mühendisliği, Traktör ve tarım makineleri, İnşaat, yol ve belediye mühendisliği, Hafif ve gıda endüstrisi ve ev aletleri için makine mühendisliği
- Makine alet ve ekipman endüstrisi.
- Cam endüstrisi, porselen endüstrisi ve fayans endüstrisi.
- Mikrobiyoloji endüstrisi.
- Oyuncak imalatı.
- Turizm: Otel servisi
- Atık yönetimi. Belirtilen vergi avantajları doğrudan yabancı yatırımın hacmine göre sağlanmaktadır:

Yukarıda bahsedilen vergi avantajları aşağıdaki koşullara tabidir:

- Taşkent şehri ve Taşkent bölgesi hariç, bu girişimlerin tüm şehirlerde ve ülkenin kırsal yerleşim bölgelerinde olması (Turizm ve atık yönetimi alanları dışında),
- Özbekistan Cumhuriyeti devlet garantisi kapsamında olmayan yabancı yatırımlar olması,
- Yabancı katılımcıların girişimin kayıtlı sermayesindeki payının en az yüzde 33 olması,
- Serbestçe çevrilebilir para birimleri veya yeni modern teknolojik donanımlar şeklindeki yabancı yatırımlar olması,
- İşletmenin daha da gelişmesi amacıyla bu faydaların sağlanması sırasında elde edilen gelirin (vergi muafiyetlerinden elde edilen kazancın) en az yüzde 50'sinin yeniden yatırıma yönlendirilmesi gerekmektedir.
- Serbest ekonomik bölgeler kapsamındaki vergisel muafiyetler (PF 4853)

3. SEKTÖRLER

3.1.Tarım

Özbekistan karasal iklime sahiptir, bu nedenle ülkenin % 9'u tarıma elverişlidir. Özbekistan'da, pamuk önemli yer tutmakta ve dünyanın dördüncü pamuk üreticisidir. Özbekler buğday, meyve, sebze, ipek,

pirinç, yetiştirmektedir. Ekonomik yapısı tarım ağırlıklıdır. Nüfusun % 30'u tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarımsal üretimi kolhozlar, solhozlar, meşhozlar (devlet kuruluşları) aracılığıyla yapılmaktadır. Ülke ekonomisinde hayvancılık da önemli yer tutmaktadır. Sığır, koyun, keçi ve kümes hayvanları vardır. Özellikle astragan kürk koyuncululuğu büyük önem kazanmıştır ve ihraç edilmektedir. Özbekistan sanayisi daha çok petrokimya ağırlıklıdır ve yılda 1.5 milyon ton gübre üretmektedir. Ayrıca pamuk üretimine dayalı olarak kimya sanayii de gelişmiştir. Hafif sanayi ürünleri ise ipekli ve pamuklu kumaşlardır. Aral gölü kıyısında havyan üretme ve işleme tesisleri bulunmaktadır.

Özbekistan'da ithalat ve ihracatı yapılacak malların belirli kategorilerde olanları için ya Bakanlar Kurulundan ya da Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığından izin alınması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu bazı malların ithal ve ihracatına kotalar getirmektedir. Fiyatlarını kontrol altında tutmaktadır. Özellikle pamuk, pamuk ipliği, altın, petrol, gaz gibi strateji malların fiyatları devletin denetimindedir. Bununla ilgili yasalar 3982 sayılı ve 28 Mart 2008'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı, 31 Mart 1998 tarih ve 137 sayılı, 5 Aralık 2002 tarih ve 427 sayılı Bakanlar Kurulu Kararlarıdır.

Orta Asya'da artan su sıkıntısı ve gıda ithalatını mümkün kılan Sovyet ekonomik dağıtım sisteminin sona ermesiyle birlikte, pamuk üretiminin azaltılarak, tahıl ve diğer ürünlerin üretimine ağırlık verilmesi gündeme gelmiştir. Bu çerçevede son yıllarda pamuk ekilen alanlar tahıl, sebze ve meyve üretimi lehine daraltılmıştır. Ülke topraklarının çok az bir kısmının tarıma elverişli olması nedeniyle, sulanan alanların su ya da diğer kaynakların tüketimi göz önüne alınmadan tek tip tarım ürününe ayrılması aşırı tuzlanma, erozyon gibi bir takım ciddi sorunların ortaya çıkmasına ve beraberinde tarımsal verimin düşmesine neden olmuştur. Bugün ülkenin sulanan topraklarının yaklaşık yarısında aşırı tuzlanmayla karşı karşıya bulunmaktadır. Hükümetin yürüttüğü ithal ikameci politikanın bir parçası olarak Özbekistan kendi kendine yeterli bir tahıl üreticisi ülke olmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, önümüzdeki yıllarda tarım ve tarıma dayalı sanayilerdeki yatırımların artması beklenmektedir. Ülkede yılda yaklaşık altı milyon ton meyve ve sebze üretilmekte olup, bu miktar iç piyasanın ihtiyacını fazlasıyla karşılamakta, ancak meyve sebze işleme tesislerindeki yetersizliklerden ve eski teknoloji kullanımından ötürü üretimi yapılan mallar istenilen düzeyde işlenememektedir. 1990'ların başında ülkede tarımsal üretim devlet işletmeleri ve kooperatifler tarafından gerçekleştirilirken, 1999 yılından itibaren büyük ölçekli devlet işletmelerinin özelleştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Tarım alanları devlet mülkiyetinde kalmaya devam etmektedir. Temmuz 1998'de yayınlanan bir kararname ile başka bir yasada aksine bir hüküm bulunmadıkça arazi parsellerinin satılması ya da ipotek edilmesi yasaklanmıştır. Yapılan özelleştirme arazilerin bir nevi kiralanması anlamına gelmektedir. Özbekistan'da tarımsal faaliyetler merkezi planlama ile yürütülmektedir. Özbekistan, Tarım ve Su İşleri Bakanlığı, Özbekistan Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırım ve Ticaret Bakanlığı ve Devlet Planlama Komitesi tarafından tarım alanlarında yetiştirilecek ürünlerin miktarları bölgelere göre belirlenmektedir. Buna göre Vilayetlerdeki ve İlçelerdeki yetkili makamlar tarafından tarım alanlarında hangi ürünün ne miktarda yetiştirilmesi gerektiği önceden belirlenmekte ve belirli bir plan dâhilinde devlete teslim edilmesi gereken asgari miktarlar tespit edilmektedir. Çiftçiler ve aile şirketleri verilen planda belirlenen üretim miktarını gerçekleştirmek zorundadır. Çiftçi yetiştirdiği ürünlerin (pamuk hariç) devlete vermekle yükümlü olduğu miktarı aşan kısmını istediği gibi satma ve kullanma hakkına sahiptir. Devlete verilmesi gereken miktar hektar başına ton olarak belirlenir. Çiftçi üretim fazlasını ancak yaşadığı vilayet dâhilinde satabilmektedir. Pamuk üreten çiftçilerin ürettiği pamuğun tamamını devlet almakta olup, pamuk ticareti yasaktır. Özbekistan tarım alanındaki verimliliği artırmaya yönelik bilimsel çalışmalara büyük önem vermektedir. Bu amaçla, Özbek Tarımı Bilimsel Verimlilik Merkezi'ni kurmuştur. Bu kuruluş, Tarım Bakanlığı ve diğer

Kuruluşlarla işbirliği yaparak ülkedeki tarım komplekslerinin sorunları konusunda bilimsel araştırmalar yapmak; tarımsal üretim etkinliğini en üst seviyeye çıkarmak için gerekli çalışmaları yürütmek ve uluslararası araştırma merkezleriyle işbirliğini geliştirmekle görevlendirilmiştir. Diğer yandan Pahtabank'ın (Pamukbank) Agrobank (Ziraat Bankası) adıyla yeniden kurulmasına ilişkin cumhurbaşkanı kararı yayınlanmıştır. Buna göre, tarım sektöründeki projelerin finanse edilmesi, tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile çiftçilere kredi ve bankacılık hizmeti verilmesi, tarım sektöründe yatırım politikasının yürütülmesinin Agrobank'ın temel görevleri olarak belirlenmiştir. Öte yandan cumhurbaşkanı tarafından alınan diğer bir karar ile Galla Bank, Kışlak Kuruluş Bankasına (Rural Construction Bank) dönüştürülmüştür. Ağırlıklı olarak kırsal kesimlerin geliştirilmesine yönelik projeleri finanse etmekle yükümlü olacaktır.

Tarım, Özbekistan ekonomisinin kilit sektörlerinden biridir. Tarımsal üretim için kullanılan arazi ülke topraklarının % 45'ini kaplar, nüfusun yaklaşık% 50'si kırsal alanlarda yaşar. Tarım ürünleri ihracatı, Özbekistan Cumhuriyeti'ne toplam ihracat gelirlerinin yaklaşık% 20-25'ini getirmektedir. Ülkenin tarımsal üretim hacmi 20 yılda neredeyse 3 kat artarak 11'i 3 milyon ton sebze, 3,1 milyon tonu meyve, 1,7 milyon tonu üzüm ve 2,1 milyon tonu kavun tonu olmak üzere 24 milyon tona ulaşmıştır. Özbekistan'da toplam 21,5 milyon ha tarım arazisi bulunmaktadır. Bunun 4,2 milyon ha'ı sulanabilir arazidir.

Ülkede tarımsal üretim desesinin çeşitlendirilmesi için bazı politikalar yürütülmektedir:

- Pamuk ve tahıl ürünleri altında 135 bin hektardan fazla arazinin azaltılması nedeniyle meyve ve sebzelerin ekim alanını artırmak;
- Çok disiplinli faaliyetleri teşvik ederek çiftçiliğin geliştirilmesi;
- Geleneksel olmayan mahsullerin yetiştirilmesi (soya fasulyesi, safran, biber, şifalı otlar ve diğerleri);
- Tarımın etkin gelişimi için kümelerin oluşturulması.

Özbekistan, 70'i ihraç edilen yaklaşık yüz çeşit meyve ve sebze üreticisidir. Ülke hurma ihracatında üçüncü, yaş ve kuru kayısı ve kuru üzüm ihracatında dördüncü, kuru erik ihracatında beşinci, üzüm ihracatında onuncu sırada yer almaktadır. Özbekistan, kiraz ihracatında 2018 yılında İspanya'nın önünde dördüncü sırada yer almıştır.

Şu anda hükümet tarımı modernize etmek ve çeşitlendirmek için çeşitli önlemler almaktadır. Yabancı yatırımların çekilmesi, bu önlemlerin uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Tarıma yönelik yatırımlar, devlet güvencesi altındaki yatırımlar, doğrudan yabancı yatırımlar ve faizsiz teknik fon yatırımları şeklinde 3 türde yapılmaktadır.

Ayrıca Özbekistan bankaları, üreticilere destek amaçlı tarım sektöründeki projeler için%3,5 dan %14'e kadar bir faiz oranıyla kredi hattı açmıştır. Hükümet, gıda endüstrisi işletmelerine ve bireysel gıda üreticilerine uygun fiyatlı kredi sağlamak için İmar ve Kalkınma Fonu ve Ulusal Banka (NBU) pahasına yıllık olarak bir kredi limiti tahsis etmektedir. Asya Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın kredi hatları ve gıda endüstrisi ve tarımı geliştirmek için kullanılan diğer kredi hatları Özbekistan'da faaliyet göstermektedir.

Önemli bir gelişme olarak ülkede Bukhoro-Agro serbest ekonomik bölgesi, 10 Temmuz 2018 tarih ve RP-3843 sayılı Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının kararına göre düzenlenmiştir. Hedefleri;

- Yatırım projelerinin uygulanması için yatırımcılar için uygun koşullar yaratmak
- Seraları hidroponik teknolojiyi kullanarak kümeler oluşturarak organize etmek
- Tarımsal ürünlerin ihracatını desteklemek için lojistik merkezler oluşturmak
- Yetiştirilen ve işlenen ürünlerin standardizasyonu ve sertifikasyonu için şartların oluşturulması
- Tarım sektöründe personel yetiştirmektir.

3.1.1. Tohumculuk

2018 yılında Özbekistan'a 1,3 milyon dolar olan ihracatımız 2019 yılında 1,4 milyon dolara çıkmıştır. Ana ihracat kalemlerimiz Mısır, Ayçiçeği, Pamuk, Yonca, Çayırotu, Yem Pancarı, Kabak, Domates, Hıyar, Karnabahar, Biber, Patlıcan ve Turp tohumlarıdır. Ana ithalat kalemlerimiz ise pamuk, kavun ve karpuz tohumlarıdır.

Türkiye'nin Özbekistan İle Tohum Ticaret Verileri(TÜİK)

ÜRÜN	2019				2018			
	İhracat Miktar KG	İthalat Miktar KG	İhracat Dolar	İthalat Dolar	İhracat Miktar KG	İthalat Miktar KG	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Tatlı mısır (tohumluk) (melez) (kurutulmuş)	432	0	6.600	0	0	0	0	0
Mısır (tek melez; tohumluk)	391.941	0	1.085.501	0	302.395	0	722.381	0
Mısır (diğer melezler; tohumluk)	109.346	0	138.899	0	30.200	0	49.920	0
Mısır (diğer tohumluk)	18.650	0	22.000	0	0	0	0	0
Ayçiçeği tohumu (tohumluk)	10.000	0	4.000	0	16.022	0	42.271	0
Pamuk tohumu; tohumluk	1.000	0	2.450	0	90.000	90.000	225.000	270.000
Kavun, Karpuz tohumu	2.338	0	48.984	0	2.165	26	51.732	11.479
Yonca tohumu	6.505	0	6.765	0	5.590	0	15.669	0
Diğer çayır otu tohumları	1.500	0	7.125	0	0	0	0	0
İngiliz çimi tohumu (Lolium perenne L.)	1.500	0	7.400	0	0	0	0	0
Hayvan yemi olan pancar tohumu (Beta vulgaris var.alba)	8.160	0	17.875	0	0	0	0	0

Kabak tohumu	40	0	800	0	0	0	0	0
Domates tohumu	824	0	60.162	0	2.123	0	79.865	0
Hıyar tohumu	757	0	22.089	0	771	0	36.413	0
Soğan tohumu	1.353	0	38.900	0	1.295	0	49.538	0
Havuç tohumu	50	0	500	0	0	0	0	0
Karnabahar tohumu	5	0	200	0	0	0	0	0
Biber tohumu	902	0	18.643	0	102	0	3.606	0
Patlıcan tohumu	74	0	1.715	0	0	0	0	0
Turp tohumu	129	0	1.157	0	100	0	1.212	0
Patates; tohumluk	0	0	0	0	86.745	0	38.307	0
Kinoa (Chenopodium quinoa)	0	0	0	0	20	0	170	0
Aspir (Carthamus tinctorius) tohumu	0	0	0	0	120	0	224	0

Türkiye'nin Özbekistan İle Fidan Dış Ticaret Verileri (TÜİK)

TÜR	2019					2018				
	Ölçü Adı	İhracat Miktar	İthalat Miktar	İhracat Dolar	İthalat Dolar	Ölçü Adı	İhracat Miktar	İthalat Miktar	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Meyveleri/sert kabuklu meyveleri yenilen canlı ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar (asma HARIÇ)	KG/ADET	31.850	0	292.000	0	KG/ADET	34.350	0	268.806	0
Canlı narenciye fide ve ağaçları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	500	150	251	598					
Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı diğer ağaçlar, çalılar	KG/ADET	1.474.159	0	7.803.668	0	KG/ADET	2.183.248	0	13.384.032	0
Sebze ve çilek fideleri	KG	4.705	0	19.205	0	KG	4.434	0	72.079	0

Meyve ağaçları tohumları						KG	1.250	0	11.500	0
--------------------------	--	--	--	--	--	----	-------	---	--------	---

Türkiye'nin Özbekistan İle Süs Bitkileri Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2019)

TÜR	Ölçü Adı	İhracat Miktar	İthalat Miktar	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Lale soğanı; dinlenme halinde	KG/ADET	202.470	0	22.012	0
Rhododendronlar ve açelyalar; aşıllı veya aşılsız	KG/ADET	550	0	636	0
Gül çelikleri, daldırmaları veya köklendirilmiş; aşıllı veya aşılsız	KG/ADET	3.472	486.912	2.809	51.593
Diğer açık hava bitkileri	KG	89.810	0	95.764	0
Oda bitkileri; tomurcuklu/çiçek açmış çiçekler (kaktüsler hariç)	KG/ADET	5.940	0	9.721	0
Diğer oda bitkileri	KG/ADET	39.421	0	48.400	0

Türkiye'nin Özbekistan İle Süs Bitkileri (Kesme Çiçek) Dış Ticaret Verileri (TÜİK/2019)

TÜR	Ölçü Adı	İhracat Miktar	İthalat Miktar	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme diğer çiçek ve tomurcuklar (taze)	KG/ADET	57.009	0	4.470	0
Buket yapmaya elverişli diğer bitkilerin kuru yaprakları ve dalları (boyanmış/ağartılmış/emprenye edilmiş)	KG	69	0	123	0

3.1.2. Hayvancılık

Ülkede 12 milyondan fazla büyükbaş, 20 milyondan fazla küçükbaş üretimi ve 2,4 milyon tondan fazla et, 10 milyon tondan fazla süt, 37 bin ton yünü ve ülkede yılda 7 milyardan fazla yumurta üretimi bulunmaktadır.

Özbekistan'da hayvancılığın gelişimine özel önem verilmektedir. Bu sektörde Karakalpakstan Cumhuriyeti ve Taşkent bölgesinin Ahangaron ilçesinde uzmanlaşmaya yönelik özel kararlar alınmıştır. Genel olarak, önceki yıllarda ülkede mevcut olmayan bir teşvik mekanizması getirilmiştir. Sığırlar için 2 milyon Sum'a kadar, koyun ve keçiler için 400.000 Sum'a kadar sübvansiyon tahsis mekanizması geliştirilmiştir.

3.1.3. Balıkçılık

Balıkçılık için tüm yasal ve idari temeller oluşturulmuştur. Geçen yıl Özbekistan'da 200.000 ton balık yetiştirilmiştir. Bugün, 38.000 hektarlık yapay havuzların sadece %0,6'sında yoğun balıkçılık yapılsa da burada da verimlilik düşük kalmaktadır.

3.1.4. Arıcılık

Arıcılık sektörüne odaklanarak, bu yıl ormancılık potansiyelini tam olarak kullanmak için üretimi 5 kat arttırmanın önemli olduğu kaydedilmiştir. Arı kovanlarını halka dağıtacak ve onlardan ürün satın alacak arıcılık kümeleri düzenlemek için görevler belirlenmiştir.

3.1.5. İpekçilik

Kırsal kesimde istihdam sağlayan sektörlerden biri de ipek endüstrisidir. Bu yıl 382 bin kutu ipekböceği beslendiğini dikkate alırsak, bu en az 750.000 kişinin istihdam edilmesi anlamına gelmektedir. Özbekipaksanoat Derneği ve Çalışma Bakanlığı'na bu yönde çalışmaları etkin bir şekilde organize etmeleri ve yüksek verimli hane halklarına ek fon tahsis etmesi talimatı verilmiştir.

3.2. Enerji

Özbekistan enerji ihtiyaçlarını tamamen kendi kaynakları ve imkanları çerçevesinde karşılayabilen az sayıdaki ülkeden biridir. Elektrik enerjisi esas olarak doğal gazla çalışan santrallerden elde edilmektedir. Özbekistan'ın enerji ve doğal zenginlik kaynaklarının başında doğal gaz, petrol ve kömür gelmektedir. Ulusal ve uluslararası raporlara göre, Özbekistan'ın potansiyel petrol rezervi 100 milyon ton, doğal gaz rezervi 1.8 trilyon m³, kömür rezervi 5.7 milyar ton ve uranyum rezervi ise 185 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.

Özbekistan'da üç büyük kömür yatağı vardır. Bunlar, Taşkent vilayetindeki Angren ve Surhenderya'daki Şargun ile Baysun yataklarıdır. Bunların içinde en çok kömür çıkarılan Angren'deki maden yataklarıdır. Özbekistan'ın yıllık kömür üretimi, yaklaşık 4 milyon tonu geçmektedir. Kömürden daha iyi verim elde etmek için onun gaz ve sıvı yakıt haline getirilmesi önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak Angren kömür ocağında yeraltı gaz işleme istasyonu kurulmuştur. İstasyonda, yılda 60 milyar m³'e varan gaz üretimi yapılmaktadır.

Petrol, Kaşkaderya, Surhenderya ve Fergana vilayetlerinde çıkarılmaktadır. Ülkede toplam üç adet Petrol Rafinerisi faaliyette bulunmaktadır. Özbekistan'da üretilen elektrik Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan gibi komşu ülkelere ihraç edilmektedir. Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan arasındaki bölgenin enerji ve su kaynaklarının kullanımına ilişkin hükümetler arası işbirliği anlaşmasına göre, Kırgızistan, yaz mevsiminde hidroelektrik santrallerinden elde ettiği enerji fazlasını Özbekistan'a aktarırken, karşılığında kışın Özbekistan'dan elektrik ve doğal gaz almaktadır. Ülke içinde doğal gaz tüketimindeki artış ve Rus boru hattına alternatif bulunmaması, doğal gaz ihracatını sınırlamaktadır. Özbekistan, alternatif ihraç yollarının yaratılması için çaba göstermekte ve Asya'da yeni pazarlar aramaktadır. Ülkenin doğal gaz ihracatının yaklaşık % 90'ı Rusya, Çin ve Kazakistan'a, kalan bölümü de Kırgızistan ve Tacikistan'a satılmaktadır. Ülkenin batısındaki Karakalpakistan'da yerleşik Surgil petrol-gaz yatağında Güney Kore şirketleri ile birlikte inşa edilen ve proje tutarı 4 milyar doları bulan Üstyurt Gaz-Kimya Rafinerisinde doğalgazdan plastik hammaddesi üretimi

yapılmaktadır. Bununla birlikte, Özbekistan'da petrol ve doğal gaz alanındaki dış yatırımlar diğer Hazar bölgesi devletleriyle karşılaştırıldığında nispeten sınırlı oranda kalmaktadır. Özbekistan, Hazar Havzasındaki diğer devletlerin bu sektörde yaşamış oldukları benzer sorunları paylaşmaktadır. Pazardan uzak oluş ve bölgede kendi petrolünü dünya piyasalarına ulaştıracak ihraç yollarının eksikliği temel sorunlardır. Özbekistan, doğal gaz anlaşmasına paralel olarak, Türkmenistan, Afganistan ve Pakistan ile olası Güney Boru Hattına (Orta Asya Petrol Boru Hattı) ilişkin olarak bir memorandum imzalamıştır. Orta Asya petrolünü Afganistan üzerinden Pakistan'ın Arap Denizi sahiline taşıması için planlanan boru hattı konusunda Afganistan'daki iç savaş ve istikrarsız durum nedeniyle ilerleme kaydedilememiştir.

Elektrik Enerjisi: Özbekistan, Orta Asya ülkelerinin birleşik güç sisteminin kurulu gücünün yaklaşık% 50'sine sahiptir. Ülkenin elektrik enerjisi sektörünün toplam kurulu gücü 14.300 MW'tır. Ülkede toplam kurulu gücü 12.400 MW olan ve potansiyel üretim kapasitesi 64 milyon MW / saat olan 45 elektrik santrali bulunmaktadır. Elektrik üretiminde kullanılan enerji kaynaklarının temelini doğal gaz ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Üretilen toplam elektriğin %80'inden fazlası gaz pahasına sağlanmaktadır. Ülke, toplam uzunluğu 231,3 bin km, voltajı 0,4-500 kV olan geniş bir yerel ve yüksek voltajlı elektrik hatları ağına sahiptir. Özbekenergo JSC sistemi kapsamında Üretim Kapasitelerinin Geliştirilmesi ve Yeniden İnşası Programı, ülkede kesintisiz elektrik arzını sağlamak, ülkenin elektrik enerjisi endüstrisinin istikrarlı ve etkin gelişimi için elverişli koşullar yaratmak amacıyla kabul edilmiştir.

Hidroelektrik Santralleri: Ülkenin toplam kurulu gücü 1.900 MW olan (elektrik sisteminin toplam kapasitesinin% 15'i), potansiyel üretim kapasitesi 9 milyon MW / saat olan 32 hidroelektrik santrali bulunmaktadır. Özbekistan'da hidroelektrik santrallerinin işletilmesi, modernizasyonu, inşası alanında uzmanlaşmış bir şirket olan Uzbekgidronergo JSC, hidroelektrik geliştirme açısından kurulmuştur. Uzbekgidronergo JSC, ülkedeki yeni 42 ünitenin inşası ve mevcut 32 ünite hidroelektrik santralinin modernizasyonu için projeler uygulamayı planlamaktadır.

Son zamanlarda Özbekistan'da da alternatif enerji üretimi hakkında çalışmalar da yapılmaktadır. Bunlar "Güneş enerjisi", "Rüzgar enerjisi" ve "Biyoyakıt" enerjisidir. Özbekistan güneşli ülke olduğundan dolayı gelecekte güneş enerjisine daha fazla önem verileceği ve üretim oranı artabileceği düşünülmektedir.

Güneş Enerjisi: Özbekistan'ın brüt güneş enerjisi potansiyeli 50.973 milyon ton petrol eşdeğeri olarak tahmin edilmektedir. Bu, ülkede bugüne kadar araştırılan tüm yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam brüt potansiyelinin% 99,7'sidir. Özbekistan topraklarına gelen yıllık güneş radyasyonu enerjisi, mutlak değerde, ülkenin keşfedilen karbon hammadde rezervlerinin enerji potansiyelini aşmaktadır. Güneş enerjisi Özbekistan'da kullanımı, kaynağı, sadeliği açısından çok umut vericidir. Güneş enerjisi santrallerinin inşası projelerinin uygulanması için en umut verici alanlar Buhara, Kaşkadya, Surkhandarya ve metrekare başına yıllık ortalama 2028 kW / saat ortalama küresel başlıklı ışıma (GTI) ile Navoi bölgelerinin güney kısmıdır.

Rüzgar Enerjisi: Özbekistan'da brüt rüzgar enerjisi potansiyelinin 2,2 milyon TEP olduğu tahmin edilmektedir. Karakalpakstan Cumhuriyeti, Khorezm, Buhara, Navoi, Jizzakh, Semerkand ve Taşkent bölgelerinde gelecek vaat eden alanların potansiyeli, 100 m yüksekliğindeki rüzgar kuleleri için m² başına ortalama 70 GW veya 551 W güçtür. Rüzgar enerjisinin gelişmesi, uzak bölgelerde tarım için

çok umut vericidir. Birçok çiftçi ve köylü, yaşam kalitesinin iyileştiğini hemen hissedebilir çünkü ek sulama olanakları ve enerji arzı, refahın büyümesini olumlu yönde etkileyecektir.

3.3. Sanayi

Ülkede benimsenen ithal ikameci sanayileşme modeli sonucunda ihracat potansiyeli düşük ve yerel talebin az olduğu malları üreten bir sanayi yapısı ortaya çıkmıştır. Üretimin genellikle düşük katma değerli olduğu sanayi sektörünün belkemiğini az sayıda büyük çaplı yabancı yatırım oluşturmaktadır. Sektörün önde gelen alt sektörleri yakıt sanayii (başlıca doğal gaz üretimi), makine / ekipman (başlıca otomobil), demir dışı metaller, hafif sanayi (örneğin tekstil) ve gıda işlenmesi ve üretimidir.

Özbekistan'da halihazırda mevcut ve gelişme potansiyeli bulunan önemli bir sektör tekstildir. Bu sektörde önemli yatırımlar yapılmıştır. Ancak yine de kapasite yeterli düzeyde değildir. Pamuk ve pamuk ipliğinin çok az bir kısmı ülke içerisinde işlenebilmektedir. Bu sektörde atıl vaziyette olan pek çok tekstil fabrikasının modernizasyonu için yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut tesislere ilave olarak ülkede üretilen pamuğun daha fazla katma değer yaratılarak pazarlanması ve ihraç edilmesi için kumaş ve konfeksiyon fabrikaları kurma çalışmaları devam etmektedir. Tekstil, düşük üretim kapasitesi ve düşük katma değerli ürünler nedeniyle, geliştirilmesi ve yatırım yapılması gereken diğer önemli bir sektördür. Tekstil ürünlerinin halen %95'i yabancı şirketler tarafından üretilmektedir.

Petrol ve Gaz Sanayisi; bugüne kadar, 2,5 milyar tondan fazla standart yakıt miktarında keşfedilen hidrokarbon rezervleriyle 252 petrol, gaz ve gaz kondensat sahası bulunmaktadır. Orta Asya ülkeleri, Rusya, Avrupa ve Çin'e gaz sağlamak için transit ve ihracat gaz iletim sistemlerinin kapasitesi 120 milyar metreküpten fazladır; bunun 50 milyar metreküpü Özbekistan - Çin gaz boru hattıyla ve 70 milyar metreküpü Orta Asya'dan geçen Merkez gaz boru hattıdır. Mevcut petrol rafinaj kapasitesi Buhara petrol rafinerisi tesisinde yıllık 2,5 milyon ton ve Fergana petrol rafinerisi tesisinde 8,7 milyon tondur. Fergana petrol rafinerisi tesisi, ithal hammaddeleri işlemek ve başta Kırgızistan ve Tacikistan olmak üzere komşu ülkelere ihracat yapmak için çeşitli şirketlere ücretlendirme hizmetleri sağlamak için büyük fırsatlara sahiptir. Karakalpakistan Cumhuriyeti, Kaşkadya, Buhara, Navoi, Surkhandarya ve Fergana bölgeleri, altyapı, iletişim ve lojistik yönlerden uygun üretimin mevcudiyeti göz önüne alındığında, petrol ve gaz endüstrisinde yüksek katma değerli ürünlerin ve karmaşık teknolojik süreçlerin üretimi için büyük ölçekli projelerin uygulanması açısından önemlidir.

İmalat Sanayinin yapısı incelendiğinde; öncelikli ve gelişmekte olan, yabancı yatırımcıların da ilgisini çeken en önemli sektör otomotiv sanayidir. Tarım makinaları ve ekipmanları üretiminde önemli bir kapasiteye sahip olan Özbekistan'da tarımsal üretimin önemli bir kısmı eski makinalar ile yapılmaktadır. 1995 yılında ABD "CASE" şirketinin Taşkent traktör fabrikası ile yapmış olduğu anlaşma sonucu önemli sayıda ve çok çeşitli tarım alet ve makinaları tarımsal üretimde yerini almıştır.

Özbekistan, sebze ve meyve üretimi açısından iyi bir konumda olmakla birlikte, gıda işleme ve paketleme faaliyetleri yetersizdir. Devlet firması olan Uzmevasabsavotuzumsanoat (Özbekistan meyve, sebze, üzüm sanayii) sahip olduğu çok sayıda firma kanalıyla sebze, meyve ve paketleme sektörüne hakimdir. Firma ek olarak kendi taşıma ağını da oluşturmuştur ve halen taze ve işlenmiş sebze ve meyve için pazarını geliştirme çabası içerisinde.

3.4. Madencilik

Özbekistan’da 100’den fazla yeraltı maden çeşidi bulunmaktadır. Bunların başında; altın, bakır, gümüş, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri yeraltı kaynakları gelmektedir. Özbekistan volfram, doğal gaz ve diğer yeraltı hammadde kaynakları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir. Özbekistan’da en önemli maden kaynağı altın yataklarıdır. Özbekistan, altın madenleri bakımından dünyada dördüncü, altın üretiminde ise BDT ülkeleri içinde Rusya’dan sonra ikinci, dünyada dokuzuncu sırada yer almaktadır. Altın yataklarının merkezi Nevai vilayetindeki Muruntov’dur. Burada 20 yıl önce altın bulunmuş ve işlenmeye başlanmıştır. Dünyada; Muruntov yatağı, açık usulde altın kazılan Endonezya’daki “Grosberg” yatağından sonra ikinci sıradadır. Onun uzunluğu 3.5 km, eni 2.7 km ve çukurluğu 430 metredir. Taşkent sınırında Cizzah ve Namangan vilayetlerinde de (Mercan-Bulak, Zarmitan, Çadak) altın maden yatakları vardır. Bu maden yatakları sayesinde Taşkent’e yakın Almalık şehri kurulmuş ve burası renkli metallerin işlendiği merkez haline gelmiştir.

Ülkede bir diğer önemli doğal kaynak da bakırdır. Toplam bakır rezervleri 1,3 Milyon ton olarak hesaplanan Özbekistan, bu alanda dünyada onuncu sırada gelmektedir. Ülkede 40 yıl daha işletilebileceği öngörülen bakır, aynı zamanda ülkenin önemli ihraç kalemleri arasında yer almaktadır. Ülkemizin Özbekistan’dan bakır ithalatı da son yıllarda giderek artış göstermiştir.

Dünyanın 7’nci büyük uranyum üreticisi ve 5’inci ihracatçısı olan Özbekistan’ın bilinen uranyum rezervleri ise 185.500 ton civarındadır.

Özbekistan topraklarında ayrıca çok miktarda tuz yatakları, alüminyum, mermer, granit, değerli taşlar ve inşaat malzemeleri hammadde vardır. Meşhur gazdan mermer yatağı ülkede bulunmaktadır. Bu mermerler inşaatlarda, binalarda ve diğer çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Çakmak taşı, seramik, porselen mineralleri vardır. Siyah metallerden demir, manganez ve krom yatakları mevcut olup, bunları işlemek için Bekabad’da metalürji fabrikası kurulmuştur. Özbekistan’da çok miktarda manganez bulunan maden yatakları özellikle Dautaş, Kızılbayrak, Kaşkaderya sınır bölgelerinde yer almaktadır.

3.5. Turizm

Özbekistan Cumhuriyeti, kültür, eğitim, doğal, ekolojik, spor, su, kırsal gibi çeşitli turizm türlerinin rekreasyon ve gelişimi için mükemmel koşullar yaratmıştır. 4.000 civarında tarihi eseri ile Orta Asya’da turizm bakımından gelecek vaad eden ülkelerin başında gelmektedir.

Özbekistan, tarihiyle, eski çağlardan kalan yapılarıyla, kültürel çizgileriyle Dünya üzerinde pek çok insanın dikkatini çekmektedir. Semerkant, Buhara, Hive, Kokand, Şahrsabz önemli tarihi turistik kentlerinde 4000’den fazla tarihi mekan barındırmaktadır. Büyük kentlerin yakınlarındaki geniş ve açık ekolojik bölgeler, ekolojik turizmin gelişmesi için elverişlidir. Dağ, tırmanma ve kış mevsimi süresince kayak alanları mevcuttur.

Büyük potansiyele karşın Özbekistan’a beklenen sayıda turist gelmemesinin başlıca nedenleri arasında, vize uygulamaları ve seyahat imkanlarının yeterli düzeyde olmayışı sayılabilir. Zengin tarihi ve doğal güzellikleri olan Özbekistan’da yeterli otel ve tesis bulunmamakta, özellikle kaliteli konaklama yeri sıkıntısı yaşanmaktadır. Özbek Hükümeti ülkenin turizm potansiyelini dikkate alarak, bu sektörü öncelikli kalkınma alanı olarak benimsemiştir. Özbekistan’ın uluslararası temaslarının artmasına paralel olarak turizm yatırımları önem kazanmaktadır.

3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Sektörü

1992-2015 yılları arasında Özbekistan'daki Türk müteahhitlik hizmetleri toplamının yaklaşık 2,2 milyar dolar olduğu görülmektedir. Ancak bu rakamın 1,5 milyar dolara yakın kısmının 2004 öncesi yapılan işlere ait olduğu, bu tarihten sonra ise alınan işlerin hızla düşüş eğilimine girdiği gözlenmektedir.

Son dönemlerde yerel inşaat firmalarının ön plana çıktığı, kamunun etkin olduğu ihalelerde bu firmaların daha şanslı oldukları görülmektedir. Bu da firmalarımızın bu sektörden alacağı payın düşmesinde önemli bir faktör olmaktadır. Bu düşüşün diğer nedenleri olarak; serbest piyasa ekonomisi şartlarının yeterince uygulanmaması, devlet tarafından 1996 yılından beri uygulanan sıkı para politikası, yüksek vergi uygulamaları, dış ticarete yaşanan gümrük sorunları, standart ve lojistik, hatta vize ve izin problemleri, 2003 yılı itibarıyla konvertibiliteye geçilmiş olmasına rağmen, para ve kâr transferlerinde yaşanan sıkıntılar olarak sıralanabilir. Bu sıkıntıların giderilmesi halinde zengin ekonomik kaynaklara sahip olan Özbekistan'daki müteahhitlik faaliyetlerimizin gelişmesi mümkün olacaktır. Esasen Özbekistan'a yönelik dış ticaret, müteahhitlik-müşavirlik hizmetleri ve özellikle enerji alanlarında orta ve uzun vadeli politikaların acilen tespit edilmesi ve belirlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

3.7. Ulaştırma ve Telekomünikasyon

Telekomünikasyon ve bilişim teknolojilerine öncelik veren hükümet politikası sonucunda gerçekleştirilen altyapı yatırımlarına bağlı olarak haberleşme sektörü son yıllarda çok büyük bir gelişme göstermiştir. Dijital istasyonlara dönüşüm 2010'da tamamlanmış olup, mobil hizmetler ise hızla büyümektedir. Yatırımların çoğu mevcut haberleşme ağlarının iyileştirilmesine ve hizmet kapsamının genişletilmesine yöneliktir. Şehirlerarası ve uluslararası fiber optik hatların da kurulması planlanmaktadır. Mobil telefon hizmetleri Özbekistan'da 1992 yılında başlamıştır ve ülke son iki yıldır "mobil haberleşme gelişme endeksi" sıralamasında en yüksek endekse sahip ilk 10 ülke içinde yer almaktadır. Halen farklı standartlarda hizmet veren 6 cep telefonu operatörü mevcuttur.

Faaliyetlerinin önemli bir kısmı internetin geliştirilmesini ve genişletilmesini kapsamaktadır. Üç operatör (MTS, Unitel, Ucell) 2008'de 3G hizmeti sunmuştur. Kablosuz internet erişim WiMAX hizmeti ise Japon Sumitomo Corporation ve Kore Telekomun ortak yatırımlarıyla kurulan EVO firması tarafından sunulmaktadır. Ülkenin bilişim teknolojileri trendleri de olumlu gelişmektedir. Internet pazarı son yıllarda ciddi ivme kaydetmiştir.

Özbekistan'da yurtiçi ve yurtdışı yük taşımacılığı genellikle karayolu vasıtası ile yapılmaktadır. 1993 yılında başlatılan Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru Programının (TRACECA) halen ülkemiz ve Özbekistan'ın yanı sıra, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Tacikistan, Türkmenistan ve Ukrayna olmak üzere 13 üyesi bulunmaktadır. Özbekistan, programa aktif şekilde katılmaktadır. Öte yandan, Özbekistan'da DHL, FedEx, UPS, Aramex, ASE Express gibi uluslararası kargo şirketleri, iletişim sektöründe UMS, Beeline, Ucell, Uzmobil gibi mobil operatörler faaliyet göstermektedir.

3.8. Bankacılık

Ülkede 27 ticari banka faaliyet göstermekte olup; bunların 3'ü kamu bankası, 11'i kısmi kamu ortaklığı bulunan banka, 5'i yabancı sermayeli banka ve 8'i özel bankadır. Ticari bankaların ülke içinde 4.600 civarında şubesi bulunmaktadır güncel bilgimi. Kamu bankalarının sektördeki %60'lara varan kontrolü

kamunun kalkınma politikalarını desteklemek için kullanılmaktadır. Bankalar devlet tarafından sıkı şekilde denetlenmekte ve sermaye ve döviz piyasalarına kamu tarafından müdahale edilmektedir. Ocak 2017 itibarıyla bankacılık sektörünün hisse değeri, 3,2 milyar dolar, sektörün tüm varlıklarının toplam değeri ise 27,1 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Ülkedeki en büyük iki kamu bankasının varlıkları toplamı 17 milyar dolardır. Özbekistan Merkez Bankası(<http://www.cbu.uz/en>) ülkenin rezerv bankası ve merkezi para otoritesidir. Ülkede bankacılık faaliyetleri Merkez Bankası kuralları ve lisansına tabidir. Yabancı bankalar yerel finansal kurumlarla ortaklık kurarak pazara girmeyi tercih etmektedir. Halihazırda faal olan 5 yabancı sermayeli bankaya ek olarak 6 yabancı banka temsilcilik ofisi de akreditasyon almalarına rağmen yerel firma ve şahıslara doğrudan hizmet vermemektedir. Yabancılar ve yabancı yatırımcılar yerel bankalarda herhangi bir kısıtlama olmaksızın hesap açabilmekte ve yerel kredilere erişebilmektedir. Ancak kredi şartları ve faiz oranları yüzünden yerel bankalar rekabetçi ve gerçekçi bir finans kaynağı olarak değerlendirilmemektedir. Özbekistan'da yabancı sermayeli Utbank ile kurduğu ortaklık ile 1993 yılından bu yana faaliyet göstermekte olan Ziraat Bankası 2018 yılı başında Utbank'ın hisselerinin tamamını alarak ülkenin %100 yabancı sermayeli ilk bankası olmuştur. Satın alınanın ardından bankanın adı Ziraat Bank Uzbekistan (<http://utbank.uz/>) olarak değiştirilmiştir.

Özbekistan 2003 yılında IMF konvertibilite anlaşmasına taraf olmuştur. Resmi olarak, yabancı yatırımcılar, tüm vergilerini ödemiş ve finansal yükümlülüklerini mevzuata uygun olarak yerine getirmiş olmak kaydıyla, Özbekistan'da yurtiçi ve dışına herhangi bir limit olmaksızın para transferi yapma hakkına sahiptir. Yerel otoriteler iflas ve tasfiye, yatırımcının cezai eylemde bulunması ya da hakem heyeti veya mahkeme kararı bulunması gibi durumlarda yabancı yatırımcının ülke dışına para transferini durdurabilmektedir. Ülkede resmi kur ve piyasa kuru olmak üzere iki kur mevcut olup, piyasa kuru resmi kurun iki katıdır ve yasadışı olmasına karşın oldukça yaygındır.

Para transferi işlemlerini belirleyen mevzuatta herhangi bir yeni düzenleme bulunmamaktadır. Yatırımcılar konu ile ilgili düzenlemelere uygun olmak şartıyla döviz gelirlerini ya da ihracat kazançlarını para transferinde kullanabilmektedir. Mevzuata göre şirketlerin yabancı para cinsinden kazançlarının %25'ini yetkili bankalar aracılığı ile resmi döviz kuru üzerinden yerel paraya çevrilmesi zorunludur. Bazı küçük şirketler ile karının en az %60'ı oranında mamul mal ihracatı yapan yabancı sermayeli şirketlerin büyük bölümü bu kuraldan muaftır. Hükümet sermaye çıkışını minimize etmek, ithalatı kontrol etmek, yerel üretimi canlandırmak ve ülkenin dış faktörlere bağımlılığını azaltmak hususlarındaki çabalarını desteklemek amacıyla sıkı döviz kontrol yöntemleri uygulamaktadır. Bankacılık mevzuatına göre döviz çevirme işlemleri sürecinin en fazla 2 haftada tamamlanması gerekmektedir. Bununla beraber mevcut durumda bu tarz işlemler üç ay ile bir yıl arasında zaman almakta ve hammadde, yatırım mali ve mamul mal ithalatı yasadışı karaborsa ya da yüksek maliyetli emtia borsaları kullanılmaksızın çok zor ya da imkansız hale gelmektedir.

4. TİCARET

4.1. Genel Durum

Ülkenin başlıca ihracat kalemleri: Değerli madenler, petrol gazları, tekstil sektörü, otomotiv, pamuk, bakır, radyoaktif elementler, altın, yaş meyve, çinko

Ülkenin başlıca ithalat kalemleri: Otomotiv ve otomotiv yan sanayi, metal işleme, ilaç sektörü, petrol yağları, ahşap ürünleri

İhracatında Başlıca Ülkeler: İsviçre, Çin, RF, Kazakistan, Türkiye

İthalatında Başlıca Ülkeler: Çin, RF, Güney Kore, Kazakistan, Türkiye

Başlıca ticaret ortakları: Çin, Kazakistan, Rusya, Türkiye, Güney Kore

Özbekistan’da ithalat ve ihracatı yapılacak malların belirli kategorilerde olanları için ya Bakanlar Kurulundan ya da Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığından izin alınması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu bazı malların ithal ve ihracatına kotalar getirmektedir. Fiyatlarını kontrol altında tutmaktadır. Özellikle pamuk, pamuk ipliği, altın, petrol, gaz gibi strateji malların fiyatları devletin denetimindedir.

Özbekistan’ın Genel Dış Ticaret Seyri (milyon \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2001	2.109	2.325	4.434	-216
2005	3.299	3.944	7.243	-646
2010	8.305	6.712	15.017	1.593
2015	10.644	6.449	17.093	4.195
2017	10.079	12.035	22.114	-1.955
2018	10.919	17.314	28.233	-6.395
2019	11.086	18.934	30.020	-7.849

Kaynak:Trademap.

Özbekistan’ın Ülkelere Göre İhracatı (000 dolar)

İsviçre 2,6 milyar dolarlık ithalatı ile Özbekistan’ın ihracatından % 24’lük payı ile en fazla pay alan ülkedir. İsviçre’yi İngiltere, ÇHC, Rusya, Türkiye ve Kazakistan takip etmektedir. Türkiye yaklaşık 1 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan’ın ihracatından % 10 pay almaktadır.

Sıra	Ülkeler	2017	2018	2019	Pay (% 2019)	Değişim (%, 2018- 2019)
1	İsviçre	3.675.445	2.481.301	2.611.681	23,6	5,3
2	İngiltere	2.541	2.314	2.384.785	21,5	102 959
3	Çin	1.474.606	2.324.395	2 180 634	19,7	-6,2
4	Rusya	1.026.407	1.063.042	1.177.681	10,6	10,8
5	Türkiye	823.275	795.545	1.076.194	9,7	35,3
6	Kazakistan	735.157	844.773	766.372	6,9	-9,3
7	Kırgızistan	163.618	177.988	200.325	1,8	12,5
8	Tacikistan	69.334	126.263	169.949	1,5	34,6
9	Hindistan	104.385	108.254	98.151	0,9	-9,3

10	Polonya	50.500	54.399	53.314	0,5	- 2
11	Azerbaycan	26.041	34.597	53.092	0,5	53,5
12	Almanya	27.036	32.095	35.449	0,3	10,5
13	İtalya	31.857	20.133	35.062	0,3	74,2
14	ABD	14.853	19.017	34.861	0,3	83,3
15	Letonya	38.548	34.053	28.467	0,3	-16,4
16	Diğer(Afganistan,İran,BAE,Ukrayna,Pakistan,Türkmenistan,Kore,Beyaz Rusya,Singapur,Endonezya,Litvanya,İrak)	8.767.107	9.178.502	11.085.770	100	20,8

Kaynak: Trademap

Özbekistan'ın Ülkelere Göre İthalatı (000 dolar)

Çin, Özbekistan'ın ithalatından en fazla pay alan ülkedir. Çin'i Rusya, G. Kore, Kazakistan, Türkiye, Almanya, ABD ve İtalya takip etmektedir. Türkiye 1,1 milyon dolarlık ihracat ile Kazakistan'ın ithalatından % 6 pay almaktadır.

Sıra	Ülkeler	2017	2018	2019	Pay (% 2019)	Değişim (% 2018-2019)
1	Çin	2.763.952	3.942.096	5.044.571	26,6	28
2	Rusya	2.625.391	3.320.803	3.908.165	20,6	17,7
3	G. Kore	1.180.448	2.117.837	2.338.472	12,4	10,4
4	Kazakistan	1.250.332	1.643.314	1.981.571	10,5	20,6
5	Türkiye	680.104	951.458	1.134.228	6	19,2
6	Almanya	660.578	807.051	981.040	5,2	21,6
7	ABD	136.095	296.508	505.553	2,7	70,5
8	İtalya	190.964	377.859	357.077	1,9	-5,5
9	Litvanya	148.280	212.068	209.241	1,1	-1,3
10	Hindistan	130.744	195.316	194.378	1	-0,5
11	Japonya	120.933	526.263	186.722	1	-64,5
12	Hollanda	102.269	197.216	173.659	0,9	-11,9
13	Tacikistan	57.081	155.269	171.975	0,9	10,8
14	Polonya	78.519	188.296	160.657	0,8	-14,7
15	Fransa	90.952	142.589	149.596	0,8	4,9
16	Diğer (Kore, Türkmenistan, Ukrayna, Beyaz Rusya, İran,	12.054.300	17.233.023	18.934.367	100	9,9

Çekoslovakya, İsviçre, Singapur, Kırgızistan, Letonya)					
--	--	--	--	--	--

Kaynak: Trademap

4.2. Türkiye İle Ticaret

4.2.1. Genel Durum

Türkiye Özbekistan arası ticaret hacmi yıllar itibarıyla istikrarlı biçimde artış kaydetmektedir. 2000’li yılların başında 168,4 milyon dolar seviyelerinde olan dış ticaret hacmimiz 2,2 milyar dolar seviyesini aşmış durumdadır. İki ülke arası ticari ilişkilerin son on yıldır düzenli biçimde geliştiği söylenebilecek olsa da Türkiye’nin aleyhine bir gelişim söz konusudur. 2003 yılından beri sürekli ticaret açığı verdiğimiz Özbekistan’a olan ihracatımız 2000 yılında 82 milyon dolar seviyelerinden yaklaşık 11 kat artış kaydederek 951,5 milyon dolara ulaşmış olup, aynı dönemde 85,7 milyon dolar olan ithalatımız ise 9 kattan fazla artarak 795,5 milyon düzeyine yükselmiştir. 2019 yılında ülkeye ihracatımız 1.134 milyar dolardır. (bir önceki yıla göre % 19 artış) 2019 yılında ihracat yaptığımız ülkeler arasında 36. sıradadır. 2019 yılında ülkeden ithalatımız bir önceki yıla göre % 35 artarak 1.076 milyar dolar olmuştur. 2019 yılında ithalat yaptığımız ülkeler arasında 41. sıradadır. 2019 yılında Özbekistan ile ticarete Türkiye’nin 58 milyon dolar dış ticaret fazlası verdiği gözlenmektedir.

Türkiye-Özbekistan Dış Ticareti(milyon \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2001	90	36	126	54
2005	151	261	413	-110
2010	283	861	1.144	-579
2015	489	712	1.200	-223
2016	533	709	1.242	-176
2017	680	823	1.503	-143
2018	951	796	1.747	156
2019	1.134	1.076	2.210	58

Kaynak:Trademap

Başlıca İhraç Kalemlerimiz: Temizlik maddeleri, ilaç, römork, plastik ürünleri, gıda işleme makineleri

Başlıca İthal Kalemlerimiz: Bakır, bakır alaşımları ve bakır ürünleri, levhalar, pamuk ipliği, işlenmemiş çinko, petrol yağları, gübre, konserve, altın, işlenmemiş kurşun, ipek, sebzeler ve bazı kök ve yumrular, meyveler ve sert kabuklu meyveler

4.2.2. İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

İKİLİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLERANLAŞMA	İMZA TARİHİ	İMZA YERİ	R.G.TARİH ve NO'SU
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	28.04.1992	Taşkent	12.05.1995 - 22.200

Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma	09.07.1995	Taşkent	23.103 - 07.01.1996 22.516
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	05.05.1996	Taşkent	07.09.1997
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	13.04.1998	Taşkent	16.05.2000 - 24.051
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolü	20.04.2001	Ankara	
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu II. Dönem Toplantısı Protokolü	18.12.2003	Taşkent	
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu III. Dönem Toplantısı Protokolü	27.03.2008	Ankara	
Özbekistan-Türkiye Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	13.10.2012	Taşkent	
Türkiye-Özbekistan Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	19.12.2013	Ankara	
Özbekistan-Türkiye Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	13.08.2014	Taşkent	

4.3. Tarifeler, Diğer Vergiler

Özbekistan'ın gümrük vergileri %5 ila %30 arasında değişmektedir. Ayrıca bu vergilere ilave olarak ithalat sırasında referans fiyat uygulaması da yapılmak suretiyle, ithal edilen mallardan normal gümrük ve aksiz vergileri ile katma değer vergilerinin dışında ek bir mali yük getirmektedir. Getirilen malın beyan edilen fiyatıyla emsal teşkil eden fiyat arasındaki farkın da vergileri alınmaktadır. İthal edilen malların bedeli olarak beyannamede belirtilen değer yerine emsal ya da piyasa fiyatının dikkate alınması ithalatta gecikmelere ve ithalatçının maliyet hesabı yapmasında güçlükler neden olmaktadır. Gümrük vergisi uygulamasında sık sık değişen mevzuat ve gümrüğe göre değişebilen uygulamalar nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Aksiz Vergisi ithal edilen bazı mallardan alınan bir çeşit bandrol vergisidir. Genelde Özbekistan'ın kendi üretimi bulunan ürünlerde koruma amaçlı ya da lüks tüketim malzemelerinin ithalini zorlaştırmayı hedefleyen vergilerdir. Vergi oranları % 5'ten başlamakta ve mal cinsine göre değişebilmektedir.

Özbekistan'a ithal edilen bütün mallardan %20 oranında KDV tahsil edilmektedir. Ancak, bazı özel imtiyazlı devlet firmaları ile toplam çalışan sayısının %50'den fazlasında engelli-özürlü personel istihdam eden firmalar ithalatı KDV muafiyetinden yararlanmaktadır. Ayrıca, sabit sermaye için gelen yatırım malları da KDV'den muaftır.

İthalatta denetim Uzbekstandart Devlet Ajansı tarafından yapılmakta olup, ithalatçı firma malın menşee, ihracat ülkesi, güvenlik şartlarına uygunluğu vs. hakkında dokümanları bu kuruma vermek zorundadır. Bu konuda faaliyet gösteren Özbekistan Devlet Standartlar Teşkilatı (ÖZDAVSTANDART) Türk Standartlar Enstitüsü (TSE) ile 1991 yılında imzalanan protokol gereği ortak çalışmalar yapmaktadır. 1994 yılından beri iki teşkilat karşılıklı olarak temsilcilik bulundurmaktadır. Ortaklaşa kurulan bir test merkezi de faaliyete geçirilmiş olup, özellikle tekstil konusunda önemli bir ihtiyaca cevap verebilmektedir. TSE Temsilciliği, öncelikli olarak Türkiye'den Özbekistan'a gelen ihraç mallarının (TSE Belgeli olması şartıyla) ülkeye ikinci bir kontrole tabi tutulmadan serbest girişini temin etmektedir. Oluşturduğu bilgi ve enformasyon merkeziyle Özbekistan'da yatırım yapan Türk müteşebbislere yardımcı olmakta, gerekli Türk standartlarının tercümelerini yaparak Özdaavstandartta onaylatarak Özbekistan standardı olarak Türk yatırımcıların istifadelerine sunmaktadır. Bu çerçevede de Türk ve Özbek firmalarına Belgelendirme hizmeti vermeye devam etmektedir. Tüketim mallarının Özbekçe olarak etiketlenme zorunluluğu bulunmaktadır.

4.4. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları

Özbekistan dış ticaret mevzuatında serbest dolaşım, ihracat, re-import, re-export, transit, geçici ithalat, serbest bölge, gümrük bölgesi dışı işleme, gümrük bölgesinde işleme, gözetim altında imha, devlet lehine ithali reddetme gibi rejimlere yer verilmektedir. Özbekistan hükümetinin ithalat ve ihracat üzerindeki tarife dışı kontrolleri devam etmektedir. İthalat kontratlarının gümrük idaresine zorunlu kaydı yapılmaktadır. Belirli malların ithalat ve ihracatı hükümetin belirlediği kurumların iznine tabidir. Belirli malların ithalat ve ihracatı yine miktar kısıtlamalarına tabi tutulmaktadır. İthalat ve ihracata konu bazı malların kontratlarının Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının zorunlu ekspertizine tabidir. İthalatın devlet bütçesinden finanse edilmesi, hükümet garantisi altındaki kredilerle finanse edilmesi, %50 den fazla devlet hissesi bulunan firmalarca yapılması hallerinde zorunlu ekspertiz geçerlidir. Adı geçen Bakanlık tarafından mücevher, askeri malzeme, ham petrol, altın, metaller, pamuk ipliği mallarının ihracatında ihracat kontratının kayda alınması gereklidir. Diğer malların ithalat ve ihracatında ise kontratların gümrüğe ve ilgili bankaya ibraz edilmesi zorunludur. Cumhurbaşkanı tarafından 26 Nisan 2010 tarihinde alınan bir kararla, bazı ithal malların gümrükleme işlemlerinin yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde satılması zorunlu hale getirilmiştir. Bakanlar Kurulu tarafından söz konusu ithal mallarla ilgili hazırlanan listede, televizyon, buzdolabı, klima, ütü, yatak ve nevresim takımı, tekstil ve deri ürünleri gibi kalemler bulunmaktadır.

Yatırım Yapılabilecek Alanlar: Tarım, sera, inşaat, turizm, gıda işleme ve paketlenme, et kombine tesisi, inşaat malzemeleri üretimi, elektrik malzemeleri üretimi, madencilik, otomotiv yan sanayi malzemeleri üretimi, geleneksel ve alternatif enerji, elektrik üretimi, bilgi teknolojileri, kuyumculuk, ulaştırma, depolama

Genel Ürün Grupları: Otomotiv ana ve yan sanayi ürünleri, ilaç sanayi ürünleri, demir-çelik ürünleri, madenler, inşaat malzemeleri, elektronik ürünler, kablolar, ağaç ürünleri, plastik eşya, otomobil dış lastiği, dokunmuş mensucat, televizyon, demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, çekiciler, demir-çelikten inşaat aksamı, beton karıştırıcılar, klima aksam-parçaları, klima cihazları,

örme mensucat, kontrol dağıtım tabloları, musluk ve valfler, santrifüjlü pompalar, toprak ve metal cevheri için makinalar, kendine özgü fonksiyonlu diğer makinalar, minibüs ve otobüsler, metal cevherlerini kırmaya-öğütmeye mahsus makinalar, çamaşır makinaları, ısı pompaları, telefon cihazları, metalleri haddeleme makinalarının aksam-parçaları, asansörler ve yük kaldırıcıları, dizel motorlu taşıtlar ve benzinli motorlar için aksam-parçalar, madeni yağ ve müstahzarlar, ayçiçeği tohumu yağları, 1.500-3.000 silindir hacimli motorlu taşıtlar, ağaçtan yonga ve levha, çelik rulo, orta yoğunlukta lif levha, diğer motorlar için hava filtreleri, filmaşın, demiryolu ve tramvay vagonları, kendine has fonksiyonlu elektrikli makina ve cihazlar, margarin, çikolata-kako içeren gıda müstahzarları, musluk ve valfler, diğer gıda müstahzarları, sıcak mamül demir, yüzey aktif diğer organik müstahzarlar.

Başlıca ticaret ortakları Çin, Kazakistan, Rusya, Türkiye ve Güney Kore'dir.

İhracatında Başlıca Ülkeler: İsviçre, Çin, Rusya, Kazakistan, Türkiye

İthalatında Başlıca Ülkeler: Çin, Rusya, Güney Kore, Kazakistan, Türkiye

Başlıca ihracat kalemleri: Petrol gazları, otomotiv, pamuk, bakır, radyoaktif elementler, altın, yağ meyve, çinko

Başlıca ithalat kalemleri: Otomotiv aksamaları, ilaç, petrol yağları, ahşap ürünleri

Toplam İhracat: 14,2 milyar Dolar(2019)

Toplam İthalat: 19,5 milyar Dolar(2019)

5. PAZARA DURUMU

5.1. Ülkenin Güçlü ve Zayıf Yönleri İle Fırsatlar ve Tehditler

Güçlü Yönleri

- Gaz, altın, pamuk ve hidroelektrik potansiyeli dahil bol ve çeşitli doğal kaynakları
- Düşük borçluluk oranı ve tatminkar döviz rezervi
- İstekli kamu yatırım programı
- 34 milyonluk nüfus ve artan işgücü
- Çin ve Avrupa arasında Yeni İpek Yolu'nda konumlanma
- Yatırım projelerini destekleyen alt yapı yatırımlarının varlığı
- BDT ülkeleri ile imzalanan serbest ticaret anlaşmaları

Zayıf Yönleri

- Ekonomideki çeşitliliğin az olması ve emtia fiyatlarına dayalı ekonomi
- Kayıt dışı ekonominin yaygın olması

- Rekabet eksikliğinden kaynaklı olarak rekabetçiliğin düşük olması
- Bankacılık sektörünün nispeten az gelişmiş olması
- Kredi, ücretler, idari işlemler ve gümrük konularında devlet müdahalesinin olması

Fırsatlar

- Doğrudan yabancı yatırımı için geliştirilen politikalar
- Liberalleşen ekonomi
- Nüfus (Pazar) hacminin büyük olması
- Yeni ürün ve fırsat pazarları olması
- İki ülke ilişkilerinin normalleşmesi ve olumlu seyri

Tehditler

- Ekonomik yapının geçiş döneminde olması
- Siyasi istikrarsızlığın tekrar oluşması
- Bilgi teknolojileri altyapısının yetersiz olması

5.2. Dağıtım Kanalları

Özbekistan'ın 34 milyondan fazla nüfusunun yaklaşık yarısı, üreticilerin pazara giriş noktası olarak düşünülmesi gereken iki bölge olan Taşkent ve Fergana Vadisi'nde yoğunlaşmıştır. Taşkent sakinleri ülkedeki en büyük satın alma gücüne sahiptirler. Diğer büyük şehirler arasında turizmden yararlanan Semerkant ve Buhara ile Özbekistan'ın altın madenciliği faaliyetine ev sahipliği yapan Navoi yer almaktadır. Özbekistan denize kıyısı olmayan bir ülke olduğu için ülkeye mal sokmak karmaşık olabilir, ancak yoğun nüfus ve nispeten iyi ulaşım altyapısı sayesinde mallar ülkeye giriş yaptıktan sonra dağıtımlarını yapmak daha kolaydır.

5.3. Tüketici Tercihleri

Özbekistan'da tüketici tercihleri bakımından Türk Malı algısı oldukça yüksektir. Bununla birlikte, fiyat faktörü, finans ve bankacılık sisteminin çok derin olmaması, lojistik avantajları gibi sebeplerle ülkede Çin malları oldukça fazla tercih edilmektedir. Yeni dönemde, ülkenin uluslararası sisteme entegrasyonunun artması ve bankacılık sisteminin gelişmesi gibi faktörler bu tercihlerin değişmesine neden olacaktır. Ülkemiz ile önümüzdeki dönemde imzalanması planlanan tercihli ticaret anlaşması ile demiryolu kullanımının yaygınlaşması, sonucunda Türk ürünlerinin rekabetçiliğinin daha da artacağı düşünülmektedir.

5.4. İş Adamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

-Mevzuat olarak para ve sermayenin dolaşımında bir engel bulunmamakla birlikte uygulamada bazı sınırlandırmalar olabilmektedir. Eski dönemin önemli bir sorunu olan rüşvet ve kayıt dışılık ile halihazırdaki yönetim ile azalmıştır.

- Özbekistan'la ticari ilişki kurmak isteyen firmaların bu ülkeye gelmeden önce mutlaka sağlam bir piyasa araştırması yaparak adım atması gerekmektedir. Uzun süre tecrübe edilmeksizin firmalarla kesinlikle güvene dayalı işlem yapılmamalıdır.

- Muhatap firma birebir tanınmalı, mümkünse Özbekistan'a bizzat gelerek temas kurulmalıdır. Firma yerinde ziyaret edilmeli, üretim ve ihracat kapasitesi, satış faaliyeti vb. hakkında bilgi edinilmelidir.

- Firma ile yapılacak sözleşme yerel mevzuata uygun yapılmalı ve sözleşmede mücbir sebep, müeyyide, tahkim gibi konular başta olmak üzere diğer hususlar titizlikle ve mümkünse hukuki danışmanlık hizmeti alınarak hazırlanmalıdır.

- İhracatta ve ithalatta mümkün olduğunca riskler, muhatap firma tarafından üstlenilmeli gümrük, nakliyat safhasındaki riskler olabildiğince muhatap firmaya bırakılmalıdır. İhracat işlemlerinde, mümkünse mal bedelinin tamamı ön ödeme ile yapılmalı; eğer bu mümkün değilse mutlaka banka finansal araçları kullanılmalıdır. (akreditif, teminat mektubu vs.)

- İthalat sırasında menşe şahadetnamesi bulunması gereklidir. Aksi halde iki kat gümrük vergisi tahakkuk ettirilmektedir. - Özbekistan Devlet Gümrük Komitesi tarafından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Gümrük idarelerince bazı mallarda asgari fiyatların altında beyan edilen fiyatlar kabul edilmemekte, bunun yerine tespit edilen referans fiyatlar üzerinden vergilendirme yapılmaktadır. Bu uygulamanın detayları ve asgari fiyatlar hakkında bilgi alınamamaktadır. Diğer yandan ithal edilen malların fiyatlarının gerçekliği konusunda, giriş formaliteleri konusunda gümrüklerde farklı uygulamalar yapılabilmektedir. Bu konularda bu risklerin özellikle alıcı firmaya yüklenmesinin ve gerektiğinde gümrük müşavirliği hizmeti alınmasında yarar bulunmaktadır.

- 5 Eylül 2017 tarihinden itibaren Özbekistan'da konvertasyon problemi ortadan kalkmıştır. Liberal ekonominin en önemli unsuru hayata geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren, ithalat işlemlerinde yerel para, bankalar tarafından ya kendi kaynaklarından ya da döviz borsasında konverte edilerek en fazla bir gün sonrasında transfer edilmektedir.

- Özbekistan'la çalışan nakliyat firmaları, tercüman, araç kiralama, otel, aynı sektörde faaliyet gösteren firma, profesyonel veya uzmanlarla temas kurulması vb. gibi işlerde Müşavirliğimizce yardımcı olunmaktadır. Verilecek referans ve yardımlar ilgililerinin garantisi olarak algılanmamalıdır.

- Hususi, Hizmet ve Umuma Mahsus Pasaport Hamilleri 30 günlük süre ile vizeden muaftır. Vatandaşlarımızın Özbekistan'a geldiklerinde 3 gün içinde otelde veya yabancılar polisine başvurarak geçici ikamet kayıtlarını yaptırmaları önem arz etmektedir.

Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren UZINCOMCENTER (Özbek Dış Ekonomik Enformasyon ve Ticaret Merkezi), Özbekistan'da yatırım ve iş yapmak isteyen Türk iş adamlarına danışmanlık, proje geliştirme, iş çevreleriyle eşleştirme, iş kurma, bilgilendirme gibi hizmetler vermektedir. Ayrıca, Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Özbekexpertz A.Ş.'nin Özbekistan'da yatırım yapmak isteyen kurum ve kuruluşlara yönelik danışmanlık duyurusu için tıklayınız. Özbekistan'da faaliyet gösteren Danışmanlık ve Avukatlık hizmeti veren kuruluş isim ve irtibat bilgileri, taskent@ticaret.gov.tr adresinden talep edilebilir.

Özbekistan'da yabancı sermayeli şirketler % 100 tam yabancı sermayeli, ortak şirket, şube ve temsilcilik şeklinde kurulabilir. Bazı faaliyetlerin yapılması için Bakanlar Kurulu'ndan lisans alınması

şarttır. Ortak şirket kurulması halinde yabancı ortağın payının en az % 30 olması şarttır. Şirketin yabancı yatırım şirketi sayılabilmesi için yabancı ortaklardan en az birisinin tüzel kişi olması ve şirket sermayesinin en az 150.000 \$ olması şarttır. Şirket, Özbekistan Adalet Bakanlığı'nda kayıt edildikten sonra, Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'nda da kayıt edilmelidir. Şirket sermayesinin en az % 30'u kayıttan önce yatırılmış olmalıdır. Tüm evraklar Özbekçeye veya Rusçaya tercüme edilmiş olmalıdır.

Ortak Şirket veya Şubesinin Kurulması İçin Gerekli Evraklar:

1. Kayıt edilmesi konusunda dilekçe (Adalet Bakanlığına).
2. Tesis toplantı protokolü.
3. Şirket Tüzüğü
4. Tesis anlaşması
5. Şube kurulmasında yetki belgesi (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli)
6. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli)
7. Arazi kullanma izni veya ofis için kira kontratı (varsa).
8. Şirket, devlet Kuruluşları ile ortak olarak kuruluyorsa devlet Mülki Komitesinin müsaade yazısı.
9. Kayıt ücreti olarak 5 resmi asgari maaş + 500 \$ ödendiği hakkında belge.
10. Şirketin posta adresini tasdikleyici doküman.
11. Ticari ve ticari - aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, onların Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak kontrol – yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kirayla alınması için kaynakların bulunduğunu gösteren dokümanların tevsik edilmesi gerekmektedir.

%100 Yabancı Sermayeli Şirket veya Şubesi Kurulması İçin Gerekli Evraklar:

1. Yabancı şirket Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli).
2. Ticari Sicil (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli).
3. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli).
4. Kayıt ücreti olarak 2000 \$ ödendiği hakkında belge.
5. Ticari ve ticari - aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, onların 6. Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak kontrol – yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu gösteren dokümanların tevsik edilmesi gerekmektedir.

Özbekistan'da Yabancı Firma Temsilciliği Açılması İçin Gerekli Evraklar:

1. Kayıt edilmesi konusunda dilekçe (Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığına)
2. Temsilciliğin faaliyet programı.
3. Yabancı firma Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsoloslüğundan ve Noterden tasdikli).

4. Ticari Sicil (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
5. Banka referans mektubu (Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli).
6. Temsilcilik açılması konusunda firma Kurucularının Kararı.
7. Temsilcilik açılması konusunda firma temsilciliğine verilen vekaletname (Temsilci hakkında dolu bilgileri içeren, Özbekistan Konsolosluğundan ve Noterden tasdikli)
8. Temsilciliğin yabancı çalışanları hakkında bilgiler ve pasaport kopyaları.
9. Özbekistan'daki tüzel kişiliğe sahip kuruluşun referans mektubu.
10. Temsilcilik ofisinin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu (Kira kontratı şehir Hâkimiyetinin ilgili birimi tarafından onaylanmış olmalıdır.)
11. Kayıt ücreti olarak 1170 \$ ödendiği hakkında belge.

Oturum İzni Nasıl Alınır?

Özbekistan'da firma kurabilmek için Özbekistan Çalışma Bakanlığı'ndan Çalışma Ruhsatı alınması gerekmektedir. Çalışma Ruhsatı 1 yıl süre için verilmekte ve her yıl uzatılabilmektedir. Firma için 1 yıl süreli verilmesine karşın, firma sahibi yabancı işadama için ilk başvuruda Çalışma izni 6 ay süreli verilmekte, sonraki uzatımlarda bu süre 1 yıla kadar çıkarılabilmektedir. Firma sahibinin dışında kalan diğer yabancı çalışanlar için Çalışma izni 3 ya da 6 ay süreli olarak düzenlenmektedir. Oturum izni, pasaporttaki vize süresini aşmayacak şekilde Özbekistan Dışişleri ve Çalışma Bakanlığı koordinasyonunda bulunulan bölge ile sınırlı olarak verilmektedir. Özbekistan'a iş kurma amaçlı gelindiğinde, vizenin mutlaka iş vizesi olarak alınmış olması gerekmektedir. Turistik amaçlı vize ile gelinmesi halinde, ülkede iş kurma imkanı tanınmamaktadır.

Yabancı İşçi Nasıl Çalıştırılır?

Özbekistan'da firma kurabilmek için Özbekistan Çalışma Bakanlığı'ndan Çalışma Ruhsatı alınması gerekmektedir. Çalışma Ruhsatı 1 yıl süre için verilmekte ve her yıl uzatılabilmektedir. Firma için 1 yıl süreli verilmesine karşın, firma sahibi yabancı işadama için ilk başvuruda Çalışma izni 6 ay süreli verilmekte, sonraki uzatımlarda bu süre 1 yıla kadar çıkarılabilmektedir. Firma sahibinin dışında kalan diğer yabancı çalışanlar için Çalışma izni 3 ya da 6 ay süreli olarak düzenlenmektedir. Oturum izni, pasaporttaki vize süresini aşmayacak şekilde Özbekistan Dışişleri ve Çalışma Bakanlığı koordinasyonunda bulunulan bölge ile sınırlı olarak verilmektedir. Özbekistan'a iş kurma amaçlı gelindiğinde, vizenin mutlaka iş vizesi olarak alınmış olması gerekmektedir. Turistik amaçlı vize ile gelinmesi halinde, ülkede iş kurma imkanı tanınmamaktadır.

Çalışma İzni Nasıl Alınır?

Özbekistan'da firma kurabilmek için Özbekistan Çalışma Bakanlığı'ndan Çalışma Ruhsatı alınması gerekmektedir. Çalışma Ruhsatı 1 yıl süre için verilmekte ve her yıl uzatılabilmektedir. Firma için 1 yıl süreli verilmesine karşın, firma sahibi yabancı iş insanı için ilk başvuruda çalışma izni 6 ay süreli verilmekte, sonraki uzatımlarda bu süre 1 yıla kadar çıkarılabilmektedir. Firma sahibinin dışında kalan diğer yabancı çalışanlar için çalışma izni 3 ya da 6 ay süreli olarak düzenlenmektedir. Oturum izni, pasaporttaki vize süresini aşmayacak şekilde Özbekistan Dışişleri ve Çalışma Bakanlığı

koordinasyonunda bulunulan bölge ile sınırlı olarak verilmektedir. Özbekistan'a iş kurma amaçlı gelindiğinde, vizenin mutlaka iş vizesi olarak alınmış olması gerekmektedir. Turistik amaçlı vize ile gelinmesi halinde, ülkede iş kurma imkanı tanınmamaktadır.

5.5. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

Özbekistan'da Adalet Bakanlığına bağlı olarak Fikri Mülkiyet Ajansı (<http://www.ima.uz/en/>) faaliyet göstermekte olup Ajans, marka hakkı, isim hakkı ve sertifika vermektedir. Mezkûr kurum sonraki aşamaları kontrol edememekte ve yaptırım uygulayamamaktadır. Markanın korunması için Antitekel (Antimonopol) Komitesi'ne (<https://antimon.gov.uz/>) başvurulması gerekmektedir. Bahse konu komiteye başvuruda bulunulması durumunda konu, ilgili birim tarafından incelenmekte, yerinde inceleme yapılabilmekte ve buna göre karar verilmektedir. Karşı taraf ihlaline devam ederse yargı yoluna gidilebilmektedir. Komiteye başvuru yaparken dilekçe yazılması, dilekçeye lisans, marka hakkı sertifikası, ürün markası kullanıldıysa orijinal ürün ve sahte ürün fotoğrafı gibi faydalı bilgilerin eklenmesi gerekmektedir.

5.6.Covid-19 İle İlgili Gelişmeler

*Covid-19 Salgını Nedeniyle Alınan Önlemler:

-Uçuş yasakları:

Özbekistan Cumhuriyet Özel Komisyonu'nun olağan kararıyla 01 Ekim 2020'den itibaren Özbekistan topraklarına hava, demiryolu ve karayolu aracılığıyla giriş ve çıkışlara izin verilmektedir. Daha önce getirilen kısıtlamalar kaldırılacaktır. Yetkili kurumlara, yabancı ülkelerin yetkili kurumlarıyla müzakereler yapmaları ve her türlü uluslararası uçuş sayısını (hava, demiryolu, otobüs seferleri) artırmaları talimatı verilmiştir. 01 Ekim 2020'den itibaren Kazakistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Afganistan sınırında bulunan karayolu kontrol noktalarından Özbekistan'a giriş yapan kişiler, PCR, hızlı test veya antijen testi yapıldıktan sonra 14 günlük otel ya da ev karantinasına gönderileceklerdir. Özbekistan Cumhuriyeti'ne yabancı ülkelere (hava, demiryolu ve karayolu taşımacılığı ile) gelen kişilerin ülkeye alınması için aşağıdaki prosedür uygulanacaktır:

1. Son 14 gün boyunca YEŞİL kategoride olan ülkelere (Çin, Tayland, Malezya, Güney Kore, Gürcistan, Macaristan, Finlandiya, Letonya, Avusturya ve Japonya) bulunan kişiler doğrudan kabul edilecektir;
- 2.SARI ülkelere (Azerbaycan, Belarus, BAE ve Avrupa Birliği (Büyük Britanya ve İspanya hariç) ve KIRMIZI ülkelere (diğer tüm ülkeler) giriş yapacak kişiler son 72 saati geçmemiş COVID-19 PCR testinin negatif sonuç belgesi ile kabul edilecektir.
- 3.KIRMIZI ülkelere gelecek yolcular, COVID-19 PCR test sonuçlarını ve 14 günlük ev karantina taahhüdünü havaalanı pasaport kontrol servisine sunmalıdır.
- 4.SARI ülkelere gelen yolcular pasaport kontrol servisine, COVID-19 PCR testinin negatif sonuçlu belgesini sunmaları gerekir.
- 5.Yolcunun böyle bir belgesi yoksa havalimanında masrafları kendisine ait olmak üzere PCR testi yaptırarak, 14 günlük zorunlu karantina taahhüdünü pasaport kontrol personeline sunmalıdır.

6.Özbekistan Cumhuriyeti'ne YEŞİL ülkelerden giriş yapan yolculara karantina prosedürleri uygulanmamaktadır (semptomları olan yolcular hariç).

7.SARI ve YEŞİL ülkelerden gelirken KIRMIZI ülkelerde aktarma yapan yolcuların Özbekistan topraklarına girmesine izin verilecektir. COVID-19 PCR test sonucu negatif olan belgeye sahip değilse, havalimanında masrafları kendilerine ait olacak şekilde test edilecekler ve 14 günlük kendini izole etme taahhüdünü sunmaları gerekecektir.

8.KIRMIZI ülkelerden gelirken SARI ve YEŞİL ülkelerde aktarma yapan yolcuların Özbekistan'a girmesine izin verilecektir. COVID-19 PCR test sonucu negatif olan belgeye sahip değilse, havalimanında masrafları kendilerine ait olacak şekilde test edilecekler ve 14 günlük kendini izole etme taahhüdünü sunmaları gerekecektir.

9.Yolcunun ateşi veya diğer COVID-19 semptomları varsa, tıbbi olarak muayene edilecek ve PCR testi pozitifse, yolcu tedavi için hastaneye kaldırılacaktır.

Not: COVID-19 PCR test sonuçları Rus veya İngiliz dilinde yazılmış olmalıdır.

Özbekistan Türk vatandaşlarına 30 günlük vize muafiyeti uygulasa da pandemi döneminde alınan kararlar çerçevesinde, halihazırda Ülkemizden Özbekistan'a gelişlerde vize talep edilmektedir. Yukarıda belirtilen karar neticesinde mezkur vize uygulamasının 1 Ekim'den itibaren kalkacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Ülkemiz Özbekistan için kırmızı kategoride olduğu için ülkeye girişte negatif sonuçlu PCR test raporu ile beraber 14 günlük ev karantinası uygulamasına devam edilecektir. (17.09.2020)

***Ekonomik destekler:**

-Firmalara yönelik destek paketleri

Maliye Bakanlığı bünyesinde, 10 trilyon Sum (yaklaşık 1 milyar dolar) tutarında Krizle Mücadele Fonu kurarak ekonominin reel sektöründeki işletmelerin, ihracatçıların ve ticari bankaların desteklenmesi amaçlanmaktadır (28.03.2020)

Bu yılın sonuna kadar un, bitkisel yağ, et ve süt ürünleri, şeker, hijyen ürünleri gibi temel tüketim malları ithalatına, gümrük vergisi ve tüketim vergisi muafiyeti getirilmiştir. (04.04.2020)

Maske ihracatı yasaktır. (16.03.2020)

***Geleceğe Dönük Beklentiler:**

Özbekistan makamlarından alınan bilgiye göre, her ne kadar ticari araçlar geçiş yasağı kapsamı dışında olsa da Kazakistan ve Türkmenistan gibi ülkelerin uyguladığı giriş yasaklarının Özbekistan'ı da etkileyeceği düşünülmektedir. Söz konusu tedbirlere ilişkin Özbekistan makamlarından Büyükelçiliklere yönelik henüz resmi yazılı bir bilgilendirme yapılmamıştır. Özellikle bir aylık vize muafiyeti çerçevesinde her ay sınır kapılarından giriş-çıkış yapan çok sayıda Türk vatandaşları bulunmakta olduğundan bahse konu kişilerin bu durumdan olumsuz etkileneceği düşünülmektedir. Büyükelçiliğimizce konu ile alakalı girişimlerde bulunulmuş olup Özbek makamlarından cevap beklenmektedir.